

Реалізація обох напрямків можлива лише при більш активному впровадженні маркетингу з одночасним формуванням територіально-галузових систем, що спеціалізуються на виконанні комплексу маркетингових функцій, таких, як діагностика внутрішнього і зовнішнього середовища підприємств, аналіз ринку і поведінки споживачів, вивчення конкурентів, планування комплексу маркетингу, пошук прийнятних ринків збуту і т.д.

Аналіз сучасного стану розвитку ринкових відносин в аграрній сфері дозволяє констатувати, що в ході аграрного реформування з великими труднощами створюються соціально-економічні передумови для формування і становлення маркетингової діяльності всіх господарюючих формувань.

На сучасному етапі застосування маркетингу в аграрній сфері обумовлює постійне і активне вивчення споживчого попиту, можливість пропозиції споживачам більш якісного товару і високого рівня обслуговування, що дозволить забезпечити стійке положення на ринку, прогнозовані доходи і стабільність в АПК. При формуванні маркетингових стратегій доцільно виходити з оцінки основних ринково-економічних факторів і аналізу існуючого потенціалу стратегічного успіху.

Ключовою ланкою в процесі формування динамічного аграрного ринку повинна стати єдина система маркетингу, що охоплює основні сфери і рівні АПК. Така система повинна включати в себе: маркетингові підрозділи галузових органів управління АПК (республіканського, обласних, районних), сільськогосподарських і переробних підприємств, об'єднань, асоціацій, кооперативів та інших організацій; консультативні або інформаційно-консультативні маркетингові центри; маркетингові комерційні служби та кооперативи.

Створення маркетингових структур на рівні сільськогосподарських підприємств забезпечує підвищення ефективності їх виробничо-збутової діяльності шляхом орієнтації на задоволення потреб і запитів споживачів. Розвиток маркетингових структур дозволяє збільшити щорічний товарообіг підприємств, підвищити конкурентоспроможність продукції і збільшити ринкову частку.

СЕЛЕКЦІЯ ОДНОНАСІННИХ ГІБРИДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ В УКРАЇНІ (XXI ст.)

Євтушик Р.В.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

На початку XXI ст. робота селекціонерів була направлена на створення нових чоловічо-стерильних (ЧС) компонентів і запилювачів О-типу та виведення на їх основі продуктивних гібридів. Процес створення сортів включав у себе такі етапи: формування (створення, підтримання) батьківських компонентів, одержання експериментальних гібридів, ідентифікація кращих гібридних комбінацій у системі екологічного випробування, відтворення

перспективних гібридів, занесених до Державного Реєстру рослин України.

Науковими центрами із продукування різного роду однонасінних компонентів були Інститут цукрових буряків (ІЦБ), Білоцерківська, Верхняцька, Веселоподільська, Іванівська, Уладо-Люленецька та Ялтушківська дослідно-селекційні станції й Уманський філіал ІЦБ.

Протягом 2001–2004 рр. до Реєстру сортів України було рекомендовано шість гібридів, десять з яких виведено спільно з іноземними фірмами (КВ-Бар, КВ-Буг, КВ-Вінниця, КВ-Десна, КВ-Дніпро, КВ-Марта, КВ-Степ, Явір, БЦ-СІД, КВ-Умань) та дев'ять – власного виробництва (Український ЧС 72, Шевченківський, Анічка, Ворскла, Софія, Константа, Максим, Уманський ЧС 90, Уманський ЧС 97). На початку ХХІ ст. спостерігається тенденція зростання кількості гібридів, виведених із використанням іноземних компонентів, що становили половину від усіх зареєстрованих сортів. Створені спільні гібриди відзначалися хорошим пристосуванням до природних умов України та переважали українські популяції за урожайністю коренеплодів у середньому на 111,31 ц/га, за збором цукру – на 16,34 ц/га, а цукристість була однаковою і становила в середньому 17,5%.

На початку ХХІ ст. спостерігалися негативні тенденції у зменшенні цукристості сортів й гібридів за географічними і кліматичними зонами. Відповідно зі сходу на захід цукристість знижується на 1,8–2,2%, а з півночі на південь – на 0,9–1,2%, що відповідає багаторічним даним і підтверджує вплив експериментальних умов та недоліків вирощування сортів і гібридів.

Основними причинами зниження цукристості культури було використання неякісного посівного матеріалу, порушення технології його підготовки до сівби, недотримання відповідних схем вирощування насіння різних категорій (супереліта, еліта, першої репродукції) та не обґрунтоване використання сортів у різних кліматичних зонах.

Для розв'язання даної проблеми вченим необхідно розробити ефективну систему вирощування посівного матеріалу та рекомендації щодо використання того чи іншого сорту в різних кліматичних й агротехнічних умовах.

ІЦБ доопрацьована й експериментально впроваджена інтенсивна технологія виробництва цукрових буряків, адаптована до конкретних ґрунтово-кліматичних умов різних зон бурякосіяння, ефективність якої становить: за урожайністю коренеплодів – 50–60 т/га, збором цукру – 8–10 т/га, із затратами праці 43,5 люд.-год/га.

У 2007 р. українські сорти й гібриди займають 88% бурякових площ, спільні й іноземні – 12%, коли ще в 1992 р. цей показник становив 36%. Тобто спостерігається тенденція переходу вітчизняного буряківництва на сортові популяції власної селекції. Головним чином це пов'язано із меншою вартістю вітчизняного насінневого матеріалу, пристосованістю сортів до агрокліматичних умов України й високими показниками продуктивності, які були на рівні з іноземними популяціями.

Однак, починаючи з 2007 р., валовий збір цукрових буряків знизився від 16 978 т до 11 250 т у 2013 р. Проте в 2011–2012 рр. спостерігалася тенденція

до зростання збору культури, яка становила 18 741–18 439 т. Зниження виробництва цукрових буряків пов'язане зі складною економічною ситуацією в Україні, зменшенням посівних площ культури, закриттям великої частини цукрових заводів. Кількість заводів починаючи з 2007 р. зменшилася від 104 до 38 у 2013 р. Крім цього, значно скоротилися посівні площі культури, які на початку 90-х рр. становили 1 млн 605 тис. га, а в 2009 р. – 320 тис. га, що негативно вплинуло на розвиток селекції та насінництва. Оскільки посівні потреби господарств зменшилися, це, у свою чергу, вплинуло на зменшення обсягів вирощування насіння й проведення селекційних досліджень.

Системою Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків (ІБКІЦБ) виведено нові гібриди на ЧС основі, які включено до Державного реєстру сортів рослин: Прометей (2008), Рамзес (2009), Кварта (2010), Злука (2010), ЩБ0801 (2011), ЩБ0802 (2011), ЩБ0904 (2011), ЩБ0905 (2011). Починаючи з 2007 р. зменшується кількість сортів української селекції (39%), занесених до реєстру, а збільшується частка іноземних гібридів (61%), що свідчило про значне скорочення селекційних досліджень та уповільнення розвитку буряківництва. Станом на 2011 р. відсоток сортів вітчизняної селекції становив 27, а іноземної селекції – 73.

ІБКІЦБ розроблена біоадаптивна технологія вирощування буряків, що є комплексом агробіологічних, технологічних та екологічних елементів, які сприяють інтенсивному розвитку рослин, підвищенню продуктивності культури, зменшенню витрат і хімічного навантаження на довкілля та адаптації до конкретних умов регіону. На загальному тлі зменшення посівних площ культури і виробництва цукру вітчизняні вчені створили гібриди, що за продуктивними показниками відповідають іноземним аналогам, розробили нові технології вирощування цукрових буряків (інтенсивну, біоадаптивну), вдосконалили методи селекції.

Встановлено, що починаючи з 2006 р. спостерігаються негативні тенденції у вітчизняному буряківництві (зменшення посівних площ культури, закриття цукрових заводів, зниження попиту на вітчизняні сорти), що, у свою чергу, негативно відбилося й на селекційній науці – зменшенні обсягів дослідницької роботи.

ВПЛИВ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ ТА БІОЛОГІЧНОГО ПРЕПАРАТУ БІОГРАНУ НА ЕМІСІЮ N₂O ТА CO₂ В АГРОЦЕНОЗАХ З КАРТОПЛЕЮ *Журба М.А.*

*Інститут сільськогосподарської мікробіології
та агропромислового виробництва НААН (м. Чернівці)*

Втрати газоподібних сполук азоту з добрив, внесених у ґрунт, можуть сягати значних розмірів. За узагальненими даними В.І. Башкіна (1987), внаслідок інтенсивного перебігу процесів нітрифікації та біологічної денітрифікації може втрачатися до 75% азоту, внесеного з добривами. Це